

Concurreren en samenwerken

De binnenlandse sector van de economie, die traditioneel wordt beheerst door het midden- en kleinbedrijf (mkb), is een bakermat van nieuwe ideeën en werkgelegenheid en een springplank naar internationale bedrijvigheid. Van vele kanten wordt er echter op gewezen dat gebrekkige marktwerking zowel op de arbeidsmarkt als op afzetmarkten er de oorzaak van is dat deze karakteristiek onvoldoende tot zijn recht komt. Men spreekt van tekortschietende dynamiek (zie ook Van Bergeijk en Haffner in deze ESB). Nederland heeft de reputatie een 'kartelparadijs' te zijn. Het lijkt daarom aannemelijk dat de werking van de binnenlandse markt inderdaad te verbeteren valt, en dat er sprake is van onnodig hoge binnenlandse prijzen en te weinig vernieuwingsgezindheid. Dit bedreigt niet alleen de concurrentiepositie van de binnenlandse sector, maar indirect ook het op buitenlandse afzet gerichte deel van de economie. Op het gevaar af dat te veel dynamiek kan leiden tot onzekerheid en daarmee ook averechts kan werken, volgt hier een inventarisatie van beleidsmogelijkheden om meer marktwerking te bewerkstelligen in de binnenlandse sector en in het mkb in het bijzonder.

In de eerste plaats kan worden geprofiteerd van maatregelen van algemeen-economische politiek. Meer flexibele loonvorming en verlaging van de collectieve lasten verbeteren de werking van de arbeidsmarkt en zijn zowel voor het meer internationaal georiënteerde grootbedrijf als het mkb gunstig. Vooral het mkb is gebaat bij meer mogelijkheden tot loondifferentiatie. Cao's berusten vaak op de productiviteitsontwikkeling in het kapitaalintensieve grootbedrijf, waardoor het arbeidsintensieve mkb kan worden geconfronteerd met een onevenredig grote verhoging van de loonkosten. Voor de binnenlandse sector geldt nog meer dan voor de buitenlandse het voorbehoud dat loonmatiging gepaard moet gaan met verlaging van de collectieve lasten, opdat de binnenlandse bestedingen op peil kunnen blijven.

Bij het ontstaan van een gemeenschappelijke markt moet de binnenlandse dynamiek minimaal op Europese leest worden geschoeid. Plaatsvervangend directeur-generaal Economische Structuur van het Ministerie van Economische Zaken, I.D. Sepers, wees tijdens de onlangs gehouden "Mkb-beleidsdag" in dit verband, naast de noodzaak om actiever mededingingsbeleid te voeren, op het verminderen van de hoge regeldruk, die het mkb veel administratieve rompslomp bezorgt en de beleidsontwikkelingen soms moeilijk volgbaar maakt. Een te overvloedige regelgeving, bij voorbeeld vestigingswetgeving ter waarborging van kwaliteit, biedt potentiële buitenlandse aanbieders die geen last hebben van beperkingen, 'oneigenlijke' kansen. Naarmate minder regels worden gesteld, ontstaat meer ruimte, maar ook meer noodzaak tot presteren.

Verder zou men, vooral ter versterking van het kleinbedrijf, ook aan een aantal specifieke financiële

prikkels kunnen denken. Vooral voor starters zou een meer fiscaal vriendelijke behandeling van ondernemerskapitaal en -winst een stimulans kunnen zijn voor het opzetten en uitbouwen van een bedrijf. Subsidies op arbeid maken het starten van ondernemingen gemakkelijker, maar de kans bestaat dat met deze maatregelen de nadruk komt te liggen bij het creëren van laagwaardig werk.

Er is ook behoefte aan een klimaat waarin hoogwaardige werkgelegenheid tot ontwikkeling komt. Hoogwaardig werk gaat meestal samen met een gecompliceerd productie- of dienstverleningsproces, waarvan de minimaal benodigde schaal de omvang van kleine ondernemingen al gauw overtreft. Kleine ondernemingen kunnen dit probleem omzeilen door in clusters met elkaar samen te werken. In clusters kunnen bedrijven zich specialiseren in één schakel van de productieketen. Zo combineren zij de schaalvoordelen van het grootbedrijf met de flexibiliteit van de kleine onderneming en de marktmacht van het samenwerkingsverband. Het probleem voor kleine ondernemingen ligt niet zozeer in de omvang, maar in het aantal en de aard van de contacten met anderen. De overheid kan deze samenwerking slechts indirect bevorderen; zij moet door concurrentiedruk en een veeleisende vraag op de binnenlandse 'test'-markt vanzelf opgang komen.

Een laatste punt van aandacht is ondersteuning van kennisvergaring over nieuwe markten (exportbevordering) en producten (innovatiestimulering). Vooral in het mkb is het draagvlak voor onderzoek en ontwikkeling vaak smal en heeft men moeite om de toegang tot grote kenniscentra te vinden. Op de "Mkb-beleidsdag" werd het idee gelanceerd om een technologie-instituut op te richten, dat haalbaarheidsonderzoeken betaalt en beoordeelt. Tenzij het mkb dit initiatief ook zelf betaalt, kan men stellen dat de benodigde verbreding van het draagvlak voor toegepast onderzoek ook door samenwerking in de markt moet kunnen worden bereikt. In tegenstelling tot fundamenteel onderzoek zijn de resultaten van toegepast onderzoek juist uitsluitend van belang voor de onderzoekende ondernemingen en is er dus ook minder sprake van positieve externe effecten die van overheidswege bevorderd zouden moeten worden. Wel is het belangrijk om een brug te slaan tussen kennisinstellingen en bedrijven. Dit vindt al plaats in de innovatie-adviescentra.

Meer dynamiek betekent een verbetering van van de werking van markten, zodat vraag en aanbod beter en sneller op elkaar aansluiten en sneller gespeeld wordt op nieuwe kansen. Dat betekent in ieder geval meer druk van concurrentie op eindmarkten en, paradoxaal genoeg, in veel gevallen ook meer samenwerking.

T.P. van Walderveen